

Tweede Kamer

DER STATEN-GENERAAL

Eindverslag EU-rapporteurs IenW-aspecten Clean Industrial Deal

**De leden Gabriëls (GroenLinks-PvdA) en Buijsse (VVD)
19 september 2025**

Inleiding

De commissie IenW heeft ons op 27 februari 2025 gemandateerd om te onderzoeken wat de IenW-aspecten zijn van de Clean Industrial Deal (hierna: CID). Omdat namens de commissie K&GG het lid Thijssen al benoemd was tot rapporteur CID in de brede zin, hebben wij met hem afgestemd om elkaars werk niet te overlappen, maar juist elkaar te kunnen versterken. In dit verslag wordt dan ook op enkele momenten verwezen naar de bevindingen van het lid Thijssen. Daarnaast is vermeldenswaard dat een belangrijk aspect van de CID voor IenW gaat over de circulaire economie. Voor dat thema zijn wij beiden ook EU-rapporteur, en in het eindverslag van dat rapporteurschap (dat ook in september aan de commissie IenW zal worden voorgelegd) belichten wij de circulaire economie-aspecten in meer diepgang. Waar nodig zal hiernaar worden verwezen. Omdat het rapporteurschap voor de CID van korte duur was en het kabinet al vrij snel erna viel, is ons geplande bezoek aan Brussel niet doorgegaan en was het aantal activiteiten beperkt. Hieronder treft u onze bevindingen.

Achtereenvolgens wordt ingegaan op

1. Wat is de CID?
2. Wat zijn de IenW-elementen van de CID?
3. Welke 'horizontale' aspecten zijn van belang voor IenW-dossiers?
4. Economisch narratief
5. Behandeling in de EU (in de Raden en in het Europees Parlement)
6. Financiën

Bijlage

- I. Verslag gesprek met Paul Schenderling

Samenvatting

- De CID richt zich zowel op versterken van de industrie in de EU als op stimulering van decarbonisatie en schone technologie. Dit onder meer door een sterkere interne markt en door vereenvoudiging van regels.

- De CID is een mededeling die **richtinggevend** is en een aantal voorstellen aankondigt (en inmiddels heeft uitgebracht). Het betreft dus op zichzelf geen wetgevend voorstel.
- De **IenW-aspecten uit de CID** betreffen met name
  - de versterking van de circulaire-economie-transitie (met de aangekondigde CE-wet voor eind 2026);
  - vereenvoudiging en beter werkbaar maken van het chemische-stoffenpakket (REACH-herziening, aangekondigd voor eind 2025);
  - versterken van het concurrentievermogen van de autosector;
  - stimuleren van elektrificatie van het transport en duurzame brandstoffen (aangekondigd Investeringsplan duurzaam transport) inclusief de shift naar duurzaam vervoer.

Deze onderwerpen zijn door de commissie IenW prioritair verklaard; voor circulaire economie en REACH zijn rapporteurs benoemd en zij zullen separaat deze maand rapporteursverslagen voorleggen aan de commissie IenW.

- Horizontale instrumenten als **staatssteun en duurzamer publiek aanbesteden** kunnen bijdragen aan stimulering en vraagcreatie, en dienen – hoewel het voortouw bij commissie EZ ligt, te worden gezien op de effecten voor IenW-thema's.
- Het economisch narratief van de CID richt zich volgens kritieken (zie paragraaf 4) te weinig op een van de grote problemen voor de industrie: de **oneerlijke concurrentie met derde landen** als China en de VS. Met name de dump vanuit China zou moeten leiden tot betere beschermingsmechanismen, zoals aanpassing van het WTO. Volgens econoom Paul Schenderling (zie paragraaf 4) is dit mogelijk en zou dit eerst in Brussel, en dan door de EU mondiaal moeten worden bepleit. CBAM (Verordening Carbon border adjustment mechanism, het grenscorrectiemechanisme voor CO₂-uitstoot) zou ook moeten gaan gelden voor materialen en producten en invoering van een materialenpaspoort zou ook bijdragen. Ook kan worden gedacht aan invoering van een milieuheffing op nationaal niveau waarvan de opbrengsten worden geoormerkt voor de circulaire economie. Het versterken van uitgebreide producentenverantwoordelijkheid (UPV) en ecomodulatie daarin zou tot slot ook bijdragen.

1 Wat is de Clean industrial deal?

Het initiatief voor een [Clean industrial deal](#) van de Europese Commissie (hierna: EC) verscheen op 26 februari 2025 en vloeit voort uit de gezaghebbende rapporten van [Draghi](#) (the future of European competitiveness, 9 september 2024) en [Letta](#) (much more than a market, 4 april 2024) in 2024. De CID heeft als doel de EU meer concurrerend te maken ten opzichte van de rest van de wereld en tegelijkertijd door te gaan met decarbonisatie van de EU en stimulering van schone technologie. Op 4 april stuurde het kabinet een [BNC-fiche](#).

Zoals eurocommissaris Wopke Hoekstra in de Tweede Kamer aangaf bij zijn bezoek op 5 maart 2025:

- *"Klimaatbeleid moet veel meer hand in hand gaan met veiligheidsbeleid, strategische onafhankelijkheid en economisch beleid";*
- *"Decarbonisatie is een strategie voor klimaat, schone economische groei en onafhankelijkheid";*
- *De CID is "een plan voor een schoon, welvarend en veilig Europa";*
- *De belangrijkste componenten zijn "1) regeldruk verminderen (op alle niveaus, zowel EU als nationaal), 2) het eenvoudiger maken om te investeren (in het vergroten van de capaciteit van het elektriciteitsnetwerk, interconnectors, batterijtechnologie, hernieuwbare en kernenergie), 3) meer investeren in innovatie en onderzoek en ontwikkeling, 4) harder en scherper zijn op een gelijk speelveld en 5) het toegaan naar een kapitaalmarktunie (privaat geld liquide maken en inzetten over de grenzen van de lidstaten heen)";*

CID wil industrie versterken met business drivers en horizontale acties

In de CID zijn zes business drivers geïdentificeerd om de industrie te versterken:

1. Betaalbare energie
2. Leidende markten
3. Financiering
4. Circulariteit en toegang tot materialen
5. Mondiale markten en internationale partnerschappen
6. Vaardigheden

b) en daarnaast vier horizontale 'enabler-acties' genoemd:

1. Werken aan vermindering van administratieve lasten
2. Voltooiing van de interne markt
3. Bevorderen van kwalitatief hoogwaardige banen
4. Beter coördineren EU- en nationaal beleid

De Green Deal die onder de vorige EC opgang maakte, is min of meer geïntegreerd in de CID en de EC legt nu de nadruk op het versterken van de Europese industrie waarbij schone technologie en decarbonisatie moet leiden tot een voorlopersvoordeel voor de EU. Wij hebben op 6 maart een notitie aan de commissie IenW gestuurd met verder inzicht in de inhoud van de CID.

CID is louter agendazettend

We willen hierbij nog benadrukken dat de Clean Industrial Deal vooral agendazettend is. Het initiatief beschrijft de urgentie om in actie te komen en bevat probleemstelling, oplossingsrichtingen en concrete ideeën voor het ondersteunen van de Europese industrie hand in hand met schone technologie. De uitwerking van de CID komt in separate voorstellen die de reguliere besluitvormingsprocessen in de EU zullen doorlopen.

2. IenW-aspecten van de Clean industrial deal

De meest belangrijke aspecten voor IenW hebben wij hieronder benoemd. Voor sommige onderwerpen ligt het voortouw bij andere commissies of ligt het onderwerp op het snijvlak van meerdere commissies.

2.1 De circulaire economiewet

Circulaire economie staat centraal in de rapporten van Draghi en Letta. Versterking van dit beleid op EU-niveau is een *no-brainer* omdat het cruciaal is de grondstoffen in de keten te houden: voor strategische autonomie; om industrie te stimuleren tot innovatie en te versterken waar het gaat om bijvoorbeeld recycling; om bij te dragen aan de klimaatdoelen (het winnen van grondstoffen levert immers een grote bijdrage aan de klimaatverandering); om milieudruk te verminderen en het ecosysteem te behouden. In de Green Deal van de vorige EC is al een groot aantal CE-maatregelen getroffen, maar een integrale circulaire-economiewet eind 2026 moet de transitie naar een circulaire economie versnellen, de vrije markt voor circulaire producten, secundaire materialen en afval (als grondstof) versterken door de vraag te vergroten, en daarmee ook hoogwaardige recycling mogelijk maken. In de CID wordt onder het kopje fiscale maatregelen daarnaast aangekondigd dat de BTW-richtlijn zal worden herzien om daarmee mogelijk anders om te gaan met tweedehandsproducten (in kringloopwinkels moet nu opnieuw BTW worden betaald over al gebruikte producten). Dit zou hergebruik en verlenging van de levensduur en daarmee de circulaire economie ondersteunen.

Van belang is verder dat de herziening van staatssteunregels en de publieke aanbestedingsrichtlijn ook mogelijkheden bieden voor de circulaire economie in termen van meer steun voor relevante bedrijven (bijvoorbeeld recyclers) respectievelijk meer vraagcreatie, zie hiervoor ook onder paragrafen 3.1 resp. 3.2. *Meer inhoudelijke details over wat voorzien wordt in de CE-wet kunt u vinden in het rapporteursverslag circulaire economie dat wij parallel deze maand aan u sturen.*

2.2 Actieplan autosector

Op 5 maart 2025 verscheen – na een strategische dialoog van de EC met de sector en andere stakeholders – een [EU-actieplan Auto](#) vergezeld van een [mededeling over de zakelijke markt](#) (het stimuleren van elektrische auto's voor de zakelijke markt) en een [aanpassing](#) van een bijlage van de EVOA-richtlijn (waarmee een cruciale grondstof van batterijen meer beschikbaar blijft in de EU). U ontving hierover een stafnotitie waarin wij de inhoud van het Actieplan toelichtten, op 13 maart 2025. Op 15 mei 2025 verscheen het [BNC-fiche](#) van het kabinet.

Het doel van het EU-actieplan auto is om de automotieve sector, die in zwaar weer verkeert, te stimuleren. Het zware weer wordt veroorzaakt door de huidige geopolitieke situatie, waarin China een voortrekkersrol heeft op het vlak van elektrische auto's en de VS de sector zwaar dupeert door invoertarieven. Het actieplan moet richting geven aan de mondiale transitie naar emissievrije, digitale en in toenemende mate geautomatiseerde voertuigen. Het plan bevat 42 acties gericht op onder andere geautomatiseerd vervoer, elektrificatie van voertuigen en versterking van de Europese batterijproductie (*battery booster*). De EC staat met dit actieplan ook toe dat de CO₂-reductiedoelen voor 2025 over drie jaar 'uitgesmeerd' kunnen worden (lees: vertraagd).

Het actieplan bevat vijf thema's:

1. innovatie en digitalisering
2. schone mobiliteit
3. concurrentiekracht en weerbaarheid van toeleveringsketens

4. vaardigheden en de sociale dimensie
5. gelijk speelveld en ondernemingsklimaat.

2.3 Actieplan voor staal en metaal

Het [actieplan voor staal en metaal](#) verscheen op 19 maart 2025 in de vorm van een mededeling. Dit plan heeft wel een relatie met IenW (waar het gaat over duurzaamheid en circulariteit) maar valt onder de commissie K&GG en wordt in de Raad voor concurrentievermogen behandeld in Brussel. Op 25 april stuurde het kabinet hierover een [BNC-fiche](#). Het actieplan geeft aan dat een sectorspecifieke aanpak nodig is voor verduurzaming en versterking van de staal- en metaalsector. Actiepunten die nodig worden geacht door de EC en in het plan genoemd worden zijn:

- zorgen voor zekerheid en betaalbaarheid van energie voor de sector
- voorkomen van koolstoflekage
- beschermen en uitbreiden van de Europese industrie
- stimuleren van circulariteit
- beperken risico's decarbonisatie
- stimuleren behoud hoogwaardige industriële banen.

2.4 Pakket voor de chemische industrie

Een pakket voor de chemische industrie is eveneens aangekondigd, en de EC heeft inmiddels een strategische dialoog gevoerd met de sector en andere betrokkenen. Het [resultaat](#) daarvan verscheen op 8 juli jl., met onder andere versimpeling van regels voor cosmetica, etikettering en voor het Europees agentschap voor chemische stoffen (ECHA). Meer daarover staat in het eindverslag van de EU-rapporteurs REACH.

Belangrijkste onderdeel van het totaalpakket voor de chemische sector is de voorziene herziening van REACH, de verordening voor registratie, evaluatie, autorisatie en beperking van chemische stoffen die al sinds 2007 van kracht is. De EC heeft in haar jaarlijkse werkprogramma deze herziening aangekondigd voor eind 2025, onder het thema 'vereenvoudiging'. De EC wil naar verwachting de chemische industrie – eveneens in zwaar weer – tegemoet komen door de regels simpeler en uitvoerbaarder te maken. Voor dit thema zijn voor de commissie IenW de leden Kostić en Koekkoek als EU-rapporteurs aangewezen. Hun [tussenrapport](#) is gepubliceerd op 11 juni 2025, en zij zijn namens de commissie IenW een [politieke dialoog](#) gestart op 18 juni 2025 - een briefwisseling met de Eurocommissarissen Roswall (Milieu, circulaire economie en waterbestendigheid) en Séjourné (Welvaart en industriële strategie). In deze brief benadrukken zij allereerst dat de Tweede Kamercommissie IenW van mening is dat vereenvoudiging hand in hand moet gaan met een adequate bescherming voor het milieu en de volksgezondheid. Hun eindrapport wordt eveneens in september aan de commissie IenW voorgelegd. Een ander belangrijk onderdeel van het pakket is de door de EC voorgenomen PFAS-restrictie per eind 2026.

2.5 Investeringsplan duurzaam transport

Een investeringsplan voor duurzaam transport is aangekondigd in de CID. Dit plan moet korte- en lange-termijnmaatregelen bevatten om steun te prioriteren voor specifieke hernieuwbare en low-carbon brandstoffen voor luchtvaart en watertransport. Onder meer via specifieke groene handels- en investeringspartnerschappen met derde landen. Ook moet dit plan bijdragen aan verbetering en versnelling van de laadinfrastructuur, en aan de verschuiving naar meer duurzaam landvervoer (waaronder spoorvervoer). Dit plan moet nog verschijnen, en wordt verwacht in het derde kwartaal 2025. De Commissie IenW

heeft het in de strategische procedurevergadering van februari 2025 prioritair verklaard.

2.6 Vereenvoudiging Milieuwetgeving EU – “omnibussen”

In het kader van de voorgenomen vereenvoudiging van de EU-regelgeving heeft de EC al enkele ‘omnibus’-pakketten uitgebracht van vereenvoudigde regels¹. Het eerste omnibus-pakket had al een link met milieubeleid (CSRD/due diligence (anti-wegkijkwet); taxonomie; vereenvoudiging CBAM; reporting). Inmiddels heeft de EC aangekondigd met een specifieke milieu-omnibus te komen, vereenvoudiging van regels op het vlak van circulaire economie (inclusief afval), industriële emissies en andere milieuregelgeving. Daartoe heeft de EC op 22 juli 2025 een [publieke consultatie](#) uitgezet.

Het past bij de tendens van de EC tot verminderde ambitie op milieuregelgeving, door uit te stellen (CO₂-emissies auto’s normstelling voor 2025) of in te trekken (recente poging daartoe van de EC bij de Green Claims-richtlijn).

3. Horizontale thema’s, van belang voor IenW

3.1 Staatssteunkader EU

Staatssteun is een belangrijk instrument voor veel thema’s. Staatssteun is gebonden aan een aantal beperkende criteria en de EC acht het van belang dat die EU-breed worden toegepast in verband met de interne markt. Met het oog op het stimuleren van de industrie en van innovatieve bedrijfstakken heeft de EC in de CID herziening van de staatssteunregels aangekondigd. Die [herziening](#) werd gepubliceerd op 25 juni jl. in de vorm van een Clean Industrial State Aid Framework (CISAF). Het CISAF moet met staatssteun bijdragen aan de ontwikkeling van schone energie, industriële carbonisatie en schone technologie. De EC heeft een ‘rulebook’ ontwikkeld met criteria en voorwaarden voor beoordeling van steunmaatregelen van de lidstaten op het vlak van de CID-doelen. Rapporteur CID Thijssen heeft hierover op 10 juli een [notitie](#) verstuurd waarin hij beschreef dat er vijf belangrijke gebieden zijn waar het steunkader zich op richt. Dat zijn

- 1) de uitrol van schone energie (hernieuwbare energie en koolstofarme brandstoffen, waaronder kernenergie)
- 2) tijdelijke verlaging van de elektriciteitsprijzen voor energie-intensieve gebruikers
- 3) industriële decarbonisatie
- 4) ontwikkeling van de productiecapaciteit voor schone technologie
- 5) private investeringen in schone energie, decarbonisatie, schone technologie, energie-infrastructuurprojecten en projecten die de ondersteuning van de circulaire economie aanjagen door deze minder risicovol te maken.

Het staatssteunkader heeft een tijdelijk karakter, want blijft in werking tot 31 december 2030.

Voor IenW is met name van belang dat onder 5) ook staatssteun voor bedrijven die de circulaire economie aanjagen, beter mogelijk wordt. Dit kan misschien enig soelaas bieden aan bijvoorbeeld recyclingbedrijven.

Ook is steun aan de productie en verwerking van kritieke grondstoffen die nodig zijn voor clean tech, toegestaan. Daarnaast mogen overheidsleningen en/of garanties worden verstrekt bij particuliere investeringen in projecten die de CID ondersteunen. De voordelen zijn vooral, aldus rapporteur Thijssen, dat de voorwaarden waaraan moet worden voldaan om staatssteun te mogen verlenen zijn vereenvoudigd en dat hiermee voor bedrijven meer zekerheid op de langere

---

¹ Een omnibus pakket: een pakket met meerdere richtlijnen en/of verordeningen op een vergelijkbaar beleidsterrein die gezamenlijk worden aangepakt voor vereenvoudiging.

termijn kan worden geboden, evenals meer snelheid bij de toekenning van staatssteun.

3.2 Eisen aan duurzaamheid bij publieke aanbestedingen

Een herziening van de publieke aanbestedingsrichtlijn is aangekondigd in 2026, met als doel het stimuleren van de productie van schone en 'made in Europe' producten. Ook zou het stellen van eisen aan producten en materialen onderdeel kunnen gaan uitmaken van de aanbestedingseisen.

Net als staatssteun is publieke aanbestedingen een instrument waarvoor het voortouw bij de commissie EZ ligt, maar het kan van belang zijn voor met name de circulaire economie, omdat met eisen aan publieke aanbestedingen meer marktvraag gecreëerd kan worden met de overheid als *launching customer*. Juist marktvraag is cruciaal voor vernieuwende sectoren die het moeten opnemen tegen bestaande bedrijven (recyclingbedrijven die moeten opboksen tegen de prijzen van virgin plastics).

Wij bevelen de commissie IenW aan alert te blijven op ontwikkelingen op deze twee horizontale instrumenten en de voordelen die deze kunnen bieden, en - wanneer het voorstel over publieke aanbestedingen uitkomt - dit ook in de commissie IenW te bespreken. Dit kan bijvoorbeeld door op dat moment een brief te vragen aan het kabinet over de gevolgen van het voorstel tot wijziging van publieke aanbestedingen voor de circulaire economie, en die brief vervolgens te agenderen voor een commissiedebat circulaire economie.

4. Economische aspecten / economisch narratief

4.1 Economische aspecten: haalbaarheid van de Clean Industrial Deal

In het kader van het samenwerkingsverband Parlement & Wetenschap hebben wetenschappers op 23 april 2025 voor de rapporteur CID voor K&GG, het lid Thijssen, een [factsheet](#) opgesteld over de haalbaarheid van de CID. Hierin is onder meer meegenomen wat de CID betekent voor Nederland en wordt een oproep gedaan aan de Tweede Kamer (voor o.a. het creëren van een gelijk speelveld voor Nederlandse bedrijven binnen Europa; en voor aandacht voor de energie-autonomie op de Nederlandse Noordzee). Ook worden bouwstenen voor een competitieve CO₂-neutrale industrie voorgesteld. Van belang voor IenW is de door de wetenschappers benoemde noodzaak van een goed investeringsklimaat door een consistent en integraal industriebeleid. Dat is nu versnipperd en verdeeld over departementen en verslechterd door het huidige investeringsklimaat. De industrie 'dreigt hierdoor weg te kwijnen in plaats van zich actief te richten op verduurzaming', aldus de wetenschappers. Dat zien wij ook gebeuren in Nederland en de EU bij de recyclingsector, om maar een innovatieve sector te noemen. Voorts voeren de wetenschappers de regeldruk aan: hier zou ook moeten toegewerkt worden naar een Europees gelijk speelveld (aanpak van de Europese lappendeken). Daarnaast is een integrale kennisbasis cruciaal, die inzicht biedt in de effecten van beleidskeuzes op economie en energiesysteem. De wetenschappers bevelen aan scenario's door te rekenen waarin circulariteit, duurzaamheid en robuuste waardeketens centraal staan, nationaal en internationaal.

4.2 Economisch narratief

Wij vonden het belangrijk om het economisch narratief te bespreken met een gezaghebbend econoom. Vanuit de CID wordt een narratief verkondigd dat zich voor een groot deel richt op vereenvoudiging. Dat kan zeker bijdragen aan verbetering van de toepasbaarheid van regels voor het bedrijfsleven. Tegelijkertijd ligt er een grote

opgave op het vlak van decarbonisatie, schone technologie, circulaire economie en bescherming van de gezondheid. Schrappen moet derhalve niet betekenen dat het beschermingsniveau wordt verminderd, maar vooral dat overbodige bureaucratie wordt vermeden.

Bovendien: schrappen van regels kan nuttig zijn maar tegelijkertijd vraagt het bedrijfsleven juist vaak om regels in EU-verband in plaats van nationaal, vanwege een het belang van een gelijk speelveld (bijvoorbeeld waar het gaat om een verplicht aandeel recycleert om de recyclingsector te stimuleren). Het EU-niveau is voor de circulaire economie het meest adequate aangrijpingsniveau aangezien sprake is van een internationale markt en normstelling op nationaal niveau voor dit onderwerp dan ook minder goed uitwerkt voor de concurrentie.

In het kader van de circulaire economie wordt stimulering, normering en zo nodig beprijzing als trias juist voorgestaan door deskundigen (zie ook het [rondetafelgesprek](#) dat op 18 december 2024 plaatsvond in de Tweede Kamer.) Daarnaast is er het voorlopers-perspectief dat van belang is.

Wij voerden hierover een gesprek met econoom en publicist Paul Schenderling. Hij is teleurgesteld in de CID omdat die geen of te weinig oog heeft voor het – voor de Europese industrie – desastreuze effect van import en dump uit derde landen, en omdat CBAM (een potentiële oplossing hiervoor) wel wordt genoemd maar niet verder wordt uitgewerkt. Hij heeft een aantal suggesties die zouden kunnen bijdragen aan het beschermen van zowel het Europese bedrijfsleven als belangrijke waarden als de circulaire economie en het milieubelang, zoals: een relatief makkelijke aanpassing van het WTO-verdrag, de versterking van CBAM voor materialen en producten, het invoeren van een productenpaspoort, het instellen van milieuheffingen op consumentenproducten (en het oormerken van de opbrengsten daaruit voor de circulaire economie), versterking van UPV en ecomodulatie² van UPV-tarieven. Hij benadrukt het belang van het kijken naar de langere termijn en het in acht nemen van de *cost of inaction*: de schade die het oplevert wanneer te makkelijk op korte termijn cruciale belangen over het hoofd worden gezien. Het bedrijfsleven moet op de iets langere termijn juist de kans krijgen het ‘voorlopers-dividend’ te verzilveren. Daarnaast zal desinvestering in milieu- en klimaatdoelen veel schade opleveren voor het bedrijfsleven en de landbouw (kosten van klimaatverandering, milieuschade, gebrek aan grondstoffen (inclusief de natuurlijke grondstoffen zoals water)).

Een uitgebreider gespreksverslag is in [bijlage 1](#) opgenomen.

Suggesties van econoom Paul Schenderling voor economisch narratief

- 1. Aan het kabinet vragen om verkenning van mogelijkheden tegengaan van ecologische en sociale dumping in WTO verdrag conform aanbeveling Schenderling;*
- 2. Het kabinet vragen te bepleiten dat in EU-verband ook een CBAM (grensheffing) voor materialen/producten wordt ontwikkeld.*
- 3. Elk product moet een materialenpaspoort hebben. En vervolgens geleidelijk (bijvoorbeeld over 5 jaar) zou de grenscorrectie (CBAM) daarop als aanvulling moeten dienen³.*
- 4. Organiseren van een milieuheffing op nationaal niveau en de opbrengsten daarvan oormerken voor circulaire en duurzame productie (hefboomconstructie⁴).*
- 5. De UPV versterken inclusief ecomodulatie⁵. In Nederland (reikwijdte verbreden)*

² Ecomodulatie: via tariefstelling in UPV zorgen voor minder effecten op het milieu en minder grondstoffenverlies door het verlengen van de levensduur, beter ontwerp etc.

³ er is inmiddels een digitaal materialenpaspoort op komst; [publieke consultatie](#) hierover werd gehouden eind 2024, en verwacht is dat 1° helft 2026 een voorstel komt.

⁴ Dit is bijvoorbeeld ook zo gebeurd voor de plastic tafel. En zou breder kunnen worden toegepast voor andere materialen en/of producten.

⁵ Zie voetnoot 1

inclusief nationale heffing (zie 4) en in EU verdere versterking UPV bepleiten.
6. Vragen aan kabinet normering via quota te bepleiten in de EU (ETS-systeem voor producten en materialen).
7. (voor de nationale en EU politiek en bedrijfsleven): kijk voor het kostenbezwaar ook naar langere termijn: investeringen in het voorkómen en beperken van schade aan milieu, tekort aan grondstoffen en dientengevolge faillissementen van bedrijven.

5. Behandeling in de EU

5.1 de Raad

In de Raad is de mededeling CID op diverse plekken behandeld (Energieraad, Raad voor concurrentievermogen, Milieuraad, Europese Raad). Voor IenW is van belang dat op 27 maart 2025 in de Milieuraad van gedachten werd gewisseld aan de hand van een discussiestuk van het Pools EU-voorzitterschap. In deze gedachtewisseling spraken de meeste lidstaten zich uit voor de CID, waarbij werd benadrukt dat het versterken van het Europees concurrentievermogen hand in hand moet gaan met het decarboniseren van de economie. Bij veel lidstaten waren er zorgen over de kosten en waar het geld vandaan moet komen: is er voldoende geld gealloceerd, wat betekent de verschuiving van gealloceerde gelden, en hoe kan een betere toegang tot financiering worden geregeld. Ook vermindering van regeldruk voor bedrijven en burgers en het waarborgen van een rechtvaardige transitie waren aandachtspunten. Tot slot was er brede steun voor de centrale rol die de circulaire economie inneemt in de CID: de meeste lidstaten benadrukten het belang van de circulaire economie voor zowel de strategische autonomie van de EU, grondstoffenonafhankelijkheid, en een toekomstbestendige, schone en gezonde economie. Zij kijken uit naar de aangekondigde Circulaire-economie-wet. Veel lidstaten pleitten daarbij voor het harmoniseren en verhelderen van de einde-afval criteria (zodat meer afval als grondstof ingezet kan worden).

5.2 het EP

In het EP is het Nederlandse EP-lid Tom Berendsen (EVP/CDA) aangesteld als rapporteur voor de CID. Zijn rapport is nog niet verschenen. Wel heeft het EP op 19 juni een [resolutie](#) aangenomen met grote meerderheid waarin wordt:

- oproepen om bestrijding van klimaatverandering en steun aan het Europese bedrijfsleven hand in hand te laten gaan;
- benadrukt dat de nieuwe Industriële decarbonisatiebank cruciaal is om investeringen in schone technologie op te schalen;
- verwelkomt dat 'lead markets' worden beoogd voor schone technologie, Europe-made producten en schone en circulaire producten;
- benadrukt dat vraagcreatie urgent en nodig is, onder meer door publieke en private aanbestedingen;
- gepleit voor de bescherming van de Europese markt tegen oneerlijke concurrentie van derde landen die hun overcapaciteit dumpen op de Europese markt
- gevraagd om vergroting van de effectiviteit van CBAM
- genoemd dat vereenvoudiging van regelgeving en stroomlijning van vergunningprocedures belangrijk is voor het ondersteunen van de transitie, evenals het versimpelen van aanvragen voor gelden uit Europese fondsen.

6. Financiering

In het voorstel worden ambitieuze doelen genoemd. Hoewel de Commissie aangeeft dat er grote investeringen benodigd zijn voor het slagen van de plannen (480 miljard euro extra per jaar ten opzichte van de vorige 10 jaar, voor de sectoren energie, industriebeleid en transportsystemen samen), worden in de CID-mededeling geen nieuwe financiële middelen voorgesteld.

In het nieuwe voorstel voor een Meerjarig Financieel Kader ([MFK](#)), dat op 16 juli verscheen, is wel een verschuiving te zien naar aanleiding van de CID-plannen: zo wordt het milieu- en natuurfonds Life opgeheven en geïntegreerd in een nieuw Fonds voor concurrentievermogen. In de nieuwe periode (2028 – 2034) komt er meer geld vrij via dit fonds (451 miljard euro), waaronder 67,4 miljard voor schone technologie en decarbonisatie, en 175 miljard voor het nauw gelieerde Horizon Europe-fonds dat investeert in innovatie en technologie.

Binnen dit Fonds voor concurrentievermogen zal ook het in de Clean Industrial Deal aangekondigde Innovation fund vallen, alsook de governance van de industriële decarboniseringsbank.

Documenten:

- Mandaatnotitie EU rapporteurs 19 februari (intern)
- [Mededeling](#) CID 26 februari 2025
- [BNC-fiche](#) CID – 4 april 2025
- [Actieplan auto](#) – 5 maart 2025
- [mededeling over de zakelijke markt](#) – 5 maart 2025
- [Aanpassing](#) bijlage EVOA richtlijn (t.b.v. batterijgrondstoffen) – 5 maart 2025
- [Actieplan](#) Staal en Metaal – 19 juni 2025
- [tussenrapport](#) rapporteurs REACH – 11 juni 2025
- [politieke dialoog](#) Reach – 18 juni 2025
- [publieke consultatie](#) omnibus Milieu – 22 juli 2025
- [CISAF](#) – framework staatssteun – 26 juni 2025
- Rapport [Draghi](#) – 9 september 2024
- Rapport [Letta](#) – 4 april 2024
- Notitie rapporteurs d.d. 6 maart over de CID en de IenW aspecten (intern)
- [Factsheet](#) haalbaarheid CID, Parlement en Wetenschap- 23 april 2025
- [Rapport](#) Toewerken naar een Dutch Clean Industrial Deal van Berenschot - 17 april 2025
- [Rapport](#) EU-rapporteur CID K&GG - 12 februari 2025
- Aanvullende [notitie](#) EU-rapporteur CID K&GG over CISAF (staatssteun) – intern
- EP-[resolutie](#) CID– 19 juni 2025

Bijlage I - Gesprek EU-rapporteurs CID met Paul Schenderling (d.d. 4 juni)

In het gesprek met Paul Schenderling kwamen we tot de volgende conclusies:

- **Normeren en beprijzen zijn** effectieve en efficiënte instrumenten: binnen de kaders van de normstelling kunnen bedrijven vervolgens bepalen hoe zij de normen willen naleven, dat geeft ruimte en helderheid aan bedrijven. Kritiek van veel economen op *stimulering* is daarentegen dat dat type maatregel vooral gericht is op het 'hoe', en het kan een ongelijk speelveld betekenen als subsidie niet breed beschikbaar is.
- voornaamste actuele uitdagingen voor EU en NL: **de geopolitieke en -economische positie is precair**. Grote landen als China en VS gebruiken economische en handelsrelaties als machtsmiddel, en het Wereldhandelssysteem (WTO) ligt zagezegd 'op zijn gat'. Er is een grote hoeveelheid export vanuit China waardoor de industrie in andere landen in de problemen raakt. Dat soort 'dumping' (economische dumping) is op zich in strijd met het WTO verdrag. In WTO-verband kan dit type handel worden beperkt en kunnen 'haakjes' komen in het WTO-verdrag voor een dumpingsverbod of -beperking voor sociale en ecologische dumping (grootschalige import zet sociale resp. ecologische standaarden onder druk). Dat is immers hier aan de orde. Om te voldoen aan WTO-bepalingen moet met een procedurele toets worden aangegeven of (normerende) wetgeving sterk onderbouwd is. En of een substantiële importstroom die norm ondergraaft. In dat geval is het mogelijk handel te beperken met een equivalente heffing. Zo'n actie moet vanuit de EU worden ondernomen (NL kan daarvoor pleiten, liefst samen met andere lidstaten). Het kan zijn dat dit op het moment van tariefstelling door Trump en het zoeken naar wegen met andere landen precair is, maar een optie zou kunnen zijn dit aan de orde te stellen in de EU.
- Andere oplossingen voor grote dump van producten: **CBAM als optie**. Een mogelijkheid om de in de EU omvallende (plastic) recyclers te steunen maar ook voor het tegengaan van import van goedkope producten die niet aan EU-normen voldoen (goedkope kleding, vgl. Temu etc.) zou een CBAM heffing (grens heffing; CBAM staat voor *carbon border adjustment mechanism*). kunnen zijn. Misschien niet helemaal WTO-proof maar gezien de machteloze situatie van de WTO op dit moment, ligt deze weg open. Advies zou dan zijn: alles met equivalente grensheffingen oplossen.
CBAM geldt op dit moment voor klimaat alleen voor koolstof en niet voor materialen. Dit zou idealiter ook moeten.
- Een andere oplossing – waaraan ook wordt gewerkt in Brussel – voor het helpen beperken van de ongebreidelde en voor industrie en milieu slechte import van goedkope online spullen uit o.a. China is het instellen van een koolstof-/materialenpaspoort.
- Gevraagd naar de EU-tendens om regelgeving te simplificeren geeft Schenderling aan dat het z.i. heel onverstandig zou zijn de milieudoelen niet meer na te leven: Juist het produceren van groene en koolstofvrije producten betekent een concurrentievoordeel voor de toekomst, dat moet economisch gezien het lange-termijn doel zijn van de EU. Maar hoe dan? **Milieuheffingen instellen op consumentenproducten** is een nationale bevoegdheid. Een voorbeeld: *Nieuwe elektronica beprijzen met 5% en dat geldt oormerken (voor duurzame en circulaire productie). Zorgen dat het prijsverschil aan de grens met derde landen niet te groot wordt. Dit kost geen extra overheidsgeld. De heffing geldt dan voor alles wat we hier verkopen, maar niet voor wat we exporteren. Voor sommige producten of processen is een langere adem nodig: bv recyclen van plastic moet voor een grotere markt dan NL alleen. Ex'taks heeft aangetoond dat een goed model snel door andere landen wordt overgenomen. Kortom: het kost even tijd en inspanning om eerste periode te overbruggen, maar dan kan een land een*

first mover advantage hebben. (zie voorbeeld van cie. EZ bij werkbezoek aan Phoenix: op lange termijn heel gunstig).

Zie ook de Plastic tafel die net zijn uitkomsten heeft opgeleverd: hier wordt fossiel belast ten gunste van de industrie, dit is een vergelijkbare oplossing, met een heffing aan de consumptiekant. En er is ook nog draagvlak voor.

Manieren om belasting te heffen aan de consumptiekant zijn bijvoorbeeld via een aparte milieuheffing (dit kan wel maar met hulp van de belastingdienst) of via een UPV – tariefstelling, tariefdifferentiatie (ecomodulatie). UPV kan ook helpen bij het waarderen van de kwaliteit van geretourneerde producten (schoner en kwalitatief beter).

- Een andere optie is: **normeren via quota**: dit is een simpele oplossing met weinig administratieve druk. Vergelijk met het ETS-systeem (Emission Trading System voor CO₂-uitstoot), maar dan voor stimulering van de circulaire economie: op materialen. Zo'n quotum moet dan bij kritieke materialen vervolgens langzaam worden afgebouwd. Dit biedt investeringszekerheid. Daarvoor is inzicht in prijs per ton in een paar jaar nodig. In EU-verband kan voor kritieke materialen een quotum worden ingesteld. Voor materialen kan dit gekoppeld worden aan een grensheffing met een maximale hoeveelheid die we mogen importeren. De rest van de materialen moet via recycling worden ge(her)genereerd. Dan is geen beprijzing nodig of andere verplichtingen, dan gaat het vanzelf.
- Het is opmerkelijk dat **kosten** hierbij vaak als probleem worden opgeworpen: Hier spelen juist de *cost of inaction* een rol: oftewel, wat gebeurt er als je niet investeert in een oplossing? Dan wordt de industrie in Europa uiteindelijk het kind van de rekening: korte-termijn oplossingen waarbij milieu en klimaat minder aandacht en geld krijgen verhinderen het bedrijfsleven om op de iets langere termijn juist het 'voorlopersdividend' te verzilveren. Daarnaast zal desinvestering in milieu- en klimaatdoelen veel schade opleveren voor het bedrijfsleven en de landbouw (kosten van klimaatverandering, milieuschade, gebrek aan grondstoffen (inclusief de natuurlijke grondstoffen zoals water)).